

УДК 373.5 : 159.924

Л.Є. Марченко

Карло-Марксівська ЗОШ, Запорізька область

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ У МАЛОКОМПЛЕКТНІЙ СІЛЬСЬКІЙ ШКОЛІ

Вступ, вихідні передумови. Проблема обдарованості актуальна протягом кількох століть, але й до сьогодні залишається відкритою. Не викликає сумніву те, що потенціал обдарованості є найціннішим ресурсом духовного поступу й матеріального розвитку людства [3]. Тому навчально-виховний процес має бути орієнтованим на роботу з тими дітьми, які виділяються підвищеним рівнем розумового розвитку. Розвиток творчого потенціалу особистості, формування в учнів досвіду творчої діяльності є найважливішим завданням сучасної шкільної освіти. Державна цільова програма роботи з обдарованою молоддю на 2007-2010 роки визначила виховання творчої особистості учнів як одне із стратегічних завдань сучасної школи. Дослідження з даної теми проводять М. Янковчук, І. Корнієнко, О. Приведа, Н. Водоп'ян, О. Самрана, В. Промовий. Вони у своїх роботах розкривають суть теоретичного та практичного досвіду роботи з обдарованими дітьми.

Мета статті: викладення й аналіз набутого досвіду, поєднання індивідуальних та колективних форм організації і проведення науково-дослідницької роботи учнів у процесі вивчення географії.

Виклад основного матеріалу. Кожен учитель повинен для себе з'ясувати, що означає «обдарована» дитина? Словник російської мови за редакцією С.І. Ожегова тлумачить: «Талант – выдающиеся, врожденные качества, особое природные данные» [4]. Обдарована дитина – це така дитина, яка демонструє розвиток здібностей, вищий за здібності однолітків. Це сукупність здібностей, що дозволяє дитині досягти вагомих результатів у будь-яких видах діяльності [1]. У таких малокомплектних школах, як наша, знайти «обдаровану» дитину малоймовірно. Є діти здібні, розумні, а здібності треба розвивати. Тому перед

нами, вчителями, стоїть завдання: як розвивати ці здібності. Безперервна освіта передбачає розвиток здібностей дітей з дошкільного віку (дитячий садок). Потім початкова школа. Приймаючи дітей у 5 клас, працюючи з ними, виявляємо, що вони погано читають, не вміють зв'язно переказувати, мають малий словниковий запас, не мають абстрактного мислення. Тому зацікавити учнів наукою можна застосовуючи нетрадиційні, інтерактивні форми навчання. Одна з форм – це урок-гра. Відомо, що під час гри діти фантазують, виявляють спостережливість, винахідливість, навчаються логічно мислити. У груповій грі майже завжди є елемент змагання, а значить, у дітей проявляється увага, старанність. І головне – у ході гри учні отримують задоволення. Ці емоції впливають на краще засвоєння навчального матеріалу, на розвиток особистості дитини в цілому. От чому гра може стати засобом різнобічного розвитку його здібностей. Придивившись до класу, виділяємо групу лідерів, найбільш розумних, здібних, з якими потрібно працювати у подальшому.

У 6-7 класах робота ускладнюється. При викладанні географії застосовую групові форми роботи; поряд із індивідуальними формами роботи використовую колективні, а також завдання випереджаючого характеру. Учні пишуть перші творчі роботи. У 7 класі учні беруть участь у першій предметній олімпіаді. Цю групу лідерів готую до участі в олімпіаді. Опрацьовую з ними завдання попередніх олімпіад. Виконуємо завдання на логічне мислення: де необхідно продовжити думку, домислити, завершити думку. Враховуючи злиденність шкільної бібліотеки і загальну тенденцію у селі – відсутність домашніх бібліотек та небажання підписувати періодичні видання, збрала власну бібліотеку спеціальної літератури з географії, яку використовую, готуючи дітей до олімпіад. Особливого значення надаю роботі з географічними картами, контурними картами. Учні повинні знати карту та уміти з нею працювати, тобто читати карту. Усі практичні завдання олімпіад II та III етапів попередніх років проробляю з учнями. І взагалі працюю за принципом: там, де є карта, – починається географія. Географічна карта допомагає засвоїти навчальні матеріали, сприяє розвитку пам'яті, уяви, логічного мислення, мови учня, допомагає порівнювати і ро-

бити висновки. Обов'язково включаю позапрограмний матеріал. Постійно застосовую дидактичні ігри для активізації діяльності учнів «Чи знаєш карту?», «Знайди об'єкт», «Чи знаєш ти країну?», «Най-най....», «Подорож по карті», «Юні картографи». Таким чином формується система роботи з картою, яка забезпечує у старших класах успішне складання комплексної характеристики географічних об'єктів у процесі зіставлення і порівняння тематичних карт. На уроках застосовую інтерактивні технології, кубіювання, діаграми Венна, сенкен, есе та ін. Такі форми роботи активізують логічне та творче мислення, з'являється інтерес до вивчення предмета.

У старших класах практикую уроки-подорожі, уроки-конференції, уроки-дискусії. Готуючись до таких уроків, учні самостійно працюють з додатковою літературою, вчаться вибирати головне з тексту. Вони повинні показати своє вміння висловлювати власні думки та погляди на дану проблему, вміння виступати перед аудиторією, розмірковувати, сперечатися і відстоювати свої думки й судження. Найбільше учням подобаються ділові ігри, де вони виступають в ролі фахівців, експертів.

Викладаючи окремі теми з географії України та географії країн світу, рідко (через брак часу) застосовую метод проектів.

Дітям треба не тільки дати знання, а й навчити цими знаннями користуватися. Як розвивати здібності учня? З одного боку – це уроки, а з іншого – поза-класна робота з предмета. На уроках - інтерактивні ігри, інтерактивні методи навчання, випереджаюче навчання. Пишемо реферати, творчі роботи, вчимося їх захищати. У позаурочний час - конференції, семінари, конкурси, географічні тижні. І чим активніше у цих формах роботи буде виступати учень, тим легше буде йому адаптуватися у новому середовищі. Справа в тому, що сільські учні живуть і спілкуються у замкненому просторі (селі) та практично нікуди не виїжджають, а тому дуже закомплексовані. Ось чому на даному етапі дуже важлива участь учнів в обласних заходах, різних конкурсах. Юні географи - активні учасники Всеукраїнських конкурсів, експедицій учнівської молоді «Сто чудес України», «Краса і біль України». Останнім етапом науково-дослідницької ро-

боти є участь у Малій Академії наук. Ураховуючи той факт, що в школі мала кількість учнів, учасники та призери предметних олімпіад є членами МАН. В організації дослідницької роботи з учнями намагаюся дотримуватися такої послідовності:

1. Вибір теми творчої роботи.
2. Визначення мети і завдань дослідження.
3. Вивчення методики роботи, складання плану.
4. Вивчення літератури.
5. Проведення практичної дослідницької роботи на об'єктах.
6. Обробка матеріалів, оформлення роботи.
7. Виступи з лекціями, доповідями перед учнями, на районній конференції

МАН.

Головним змістом науково-дослідницької діяльності є комплексне вивчення рідного краю. Досліджені та вивчені такі теми: «Золотоносність території села Карла Маркса Бердянського району Запорізької області», «Прояви графіту на території села Карла Маркса Бердянського району Запорізької області», «Рекреаційні умови долини річки Берди у межах села», «Філонова балка – унікальна пам'ятка природи нашого краю».

Висновки. Таким чином, науково-дослідницька робота і краєзнавча діяльність доповнюють одна одну, розвивають пізнавальну активність, інтелект, розширюють кругозір учня, виховують інтерес і любов до навчання, зокрема до географічної науки; географічних професій; не тільки вчить навчатися давати знання, а й навчає цими знаннями користуватися. Як результат, досягаються значні результати у роботі. Зокрема, випускники школи поступають і навчаються на природничо-географічному факультеті Мелітопольського державного педагогічного університету. Школа дала країні п'ятьох вчителів–географів.

Література:

1. Державна цільова програма роботи з обдарованою молоддю на 2007-2010 роки. – Зібрання законодавства України. – 2007 - № 36. – С. 22-26.
2. Водоп'ян Н.І. В царстві кмітливості // Обдарована дитина. – 2007. - № 8. – С. 2-8.

3. Управління школою: Методичний вісник - 2002. - № 7. - С.19-22.
4. Ожегов С.И.. Словарь русского языка. – М. - С.316.
5. Самрана О.В. Робота з обдарованими і творчими дітьми в процесі вивчення географії // Обдарована дитина. – 2007. - № 8. – С.41.
6. Янковчук М.М. Розвиток обдарованості. Практичний досвід // Обдарована дитина. – 2007. - № 9. – С. 18-50.
7. Корнієнко І., Приведа О. Обдаровані діти: особливості, пошук, супровід розвитку // Педагогічна думка. – 2007. - № 3. – С.2-8.